

Mistr Jan Hus

v polemice a za katedrou

Překlady, komentáře a poznámky

Jana Nechutová a Jana Fuksová

FILOZOFICKÁ FAKULTA
MASARYKOVA UNIVERZITA

#431

#431

OPERA FACULTATIS PHILOSOPHICAE
UNIVERSITATIS MASARYKIANAE

SPISY FILOZOFICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

muni
PRESS

Mistr Jan Hus

v polemice a za katedrou

Překlady, komentáře a poznámky

Jana Nechutová a Jana Fuksová

FILOZOFICKÁ FAKULTA
MASARYKOVA UNIVERZITA

#431

BRNO 2015

Kniha vychází díky podpoře Grantové agentury ČR v rámci projektu GA ČR 13-21620S „Magistri Iohannis Hus Opera omnia. Ediční projekt v rámci přípravy Husova výročí v roce 2015“.

Za laskavé poskytnutí práva k publikaci folií Liber decanorum děkujeme Ústavu dějin Univerzity Karlovy – Archivu univerzity Karlovy.

Recenzovali: doc. PhDr. Hana Bočková, Dr.
Mgr. Pavel Černuška, Ph.D.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Hus, Jan

Mistr Jan Hus v polemice a za katedrou /
překlady, komentáře a poznámky Jana Nechutová a Jana Fuksová.

Vydání první. – Brno : Masarykova univerzita, 2015. –

(Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity; číslo 431)

Částečně přeloženo z latiny

ISBN 978-80-210-7873-4

27-1-051 * 27-337 * 27-1 * 27-4 * 27-72 * 27-285.4 * 316.776 * 27-475.5
* 808.51-022.342 * 811.124*25 * 811.162.3*25 * (437.3)

– Hus, Jan, asi 1371–1415

– křesťanští teologové – Česko – 14.–15. století

– křesťanští reformátoři – Česko – 14.–15. století

– křesťanská teologie – Česko – 14.–15. století

– křesťanský život

– církev

– křesťanské polemiky – Česko – 14.–15. století

– disputatione – Česko – 14.–15. století

– kázání – Česko – 14.–15. století

– slavnostní projevy – Česko – 14.–15. století

– překlady z latiny – 2011–2020

– překlady do češtiny – 2011–2020

– monografie

– texty

– kritická vydání

27-1/-2 – Křesťanská teologie. Dogmatická teologie [5]

© 2015 Jana Nechutová, Jana Fuksová

© 2015 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8242-7 (online : pdf)

ISBN 978-80-210-7873-4 (brožovaná vazba)

ISSN 1211-3034

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.M210-7873-2015

OBSAH

PŘEDMLUVA	7
1. Je Husovo dílo známé?	7
2. Čím chce přispět tato kniha	8
3. Místo ediční poznámky	10
4. K překladu	11
KÁZÁNÍ A POLEMIKY	
Jděte i vy na mou vinici (Ite et vos in vineam meam)	15
Traktát o třech pochybnostech (De tribus dubiis)	25
Proti Johnu Stokesovi (Contra Iohannem Stokes)	32
Stručné poučení o odpustcích (Contra cruciatam I)	41
Proti křížové výpravě (Contra cruciatam II)	44
Leták proti odpustkům (Contra cruciatam III)	47
PROMOČNÍ PROMLUVY	
Úvod k promočním promluvám	53
Snažil se činit, co je spravedlivé (Studuit agere, quod iustum est)	58
Ať přijde kukačka (Veniat cuculus)	65
Tohle všechno odhod' (Proice omnia ista)	73
Buď dobrým synem! (Filius esto bonus)	78
Ke všem obtížím stavte se čelem (Forcia adversis opponite pectora rebus) . . .	82
Nechcete-li se ničeho bát ... (Si vultis nichil timere ...)	89
PŘÍLOHY	
Příloha I De tribus dubiis (kritický přepis originálu ze starého tisku)	97

Příloha II Odpustkové listiny papeže Jana XXIII.	103
---	-----

DOKUMENTAČNÍ PŘÍLOHY

1. Zápis o Husově bakalářské zkoušce a promoci, rok 1393, Liber decanorum, f. 77r	111
2. Zápis o Husově magisterské zkoušce, rok 1396, Liber decanorum, f. 84r	112
3. Zápis o Husově děkanátu na artistické fakultě, rok 1401, Liber decanorum, f. 100r	113

SEZNAMY

Seznam zkratk	117
Edice přeložených textů	117
Překlady	117
Soupis Husových pramenů	117
České překlady zdrojů	119
Citovaná Husova díla	120
Subsidia	120

PŘEDMLUVA

1. Je Husovo dílo známé?

Vše, co se o Janu Husovi ví, říká, píše, všechno zkoumání jeho díla a namnoze i jeho životního běhu, je závislé na textech, jejichž je autorem. Ač je Jan Hus jednou z významných osobností české a tím i evropské kultury, není jeho dílo plně zpřístupněno. V moderní kritické edici, v řadě Mistra Jana Husa Opera omnia, jež vycházela v nakladatelství Academia, vyšly ve druhé polovině minulého století všechny Husovy české spisy, většinu latinských však v moderní kritické edici nemáme. Bylo sice učiněno několik pokusů tento stav změnit a v současnosti vycházejí kritické edice Husových latinských spisů v belgickém Turnhoutu, tedy sice v zahraničí, ovšem prací českých editorů, stále zde ale jsou Husovy texty, a není jich málo, které můžeme číst pouze ve staré edici, již pořídil na konci 16. století luteránský humanista Flacius Illyricus, a je dost i těch, které nejsou vydány ani ve starém tisku, máme je pouze v rukopisech.

Filologové, jejichž prací kritické vydávání textů je, vědí, a vědí to i jejich kolegové historici, teologové, filozofové, religionisté a všichni další, kdo se Husovým dílem jakkoli odborně zabývají, že pro solidní poznání středověkého textu nestačí studovat text pouze z rukopisu (přitom je studium starého rukopisného textu náročná a obdivuhodná práce, vyžadující značnou znalost i zkušenost) nebo ze starého tisku, dokonce ani z novější edice, jichž řadu pořídili historikové a teologové zejména v první polovině 20. století. Potřebujeme edice kritické; ty vzniknou – velmi přibližně řečeno – srovnáním všech dochovaných rukopisných čtení daného textu, a tak nás pokud možno doprovodí ke znění, jaké pravděpodobně vyšlo z pera vydávaného autora (nebo podle jeho diktátu), v našem případě Husa; takové edice nám také leccos prozradí o dalším osudu, o tzv. rukopisné tradici

textu, tedy o tom, jak, kdy a proč, eventuálně i kým, byl opisován. Nadto se z kritické edice dozvíme, jak autor díla pracoval, zejména co ze starší literatury měl k dispozici a jak s ní zacházel: středověký literární tvůrce i spisovatel odborného traktátu se při svém výkladu opíral o takzvané autority. Z nich první a nejvíce respektovaná byla Bible, latinská Vulgáta a její komentátoři, je zde však bezpočet dalších zdrojů, jak zjistíme při četbě tohoto výboru (nejvýrazněji u Husových promočních projevů). Zvláště u Husa musíme již zde zmínit časté citáty, jež bral ze svého předního učitele a vzoru, anglického reformátora Jana Wyclifa. Středověk totiž nesdílel naši moderní představu o originalitě, pojem literárního vlastnictví případně literární krádeže mu byl cizí: „autority“ měly sloužit k argumentaci a k legitimní podpoře zastávaného stanoviska. Postřehnout, zjistit a pokud možno přesně identifikovat tyto zdroje vydávaného textu je rovněž povinností editora. Takto pořízený a vybavený text je onou kritickou edicí, bez níž je práce se studovaným spisem ne-li nemožná, tedy jistě riskantní – leccos, ba mnohé, může být a někdy opravdu je jinak.

Odborná práce se středověkými latinskými texty, tedy i s mnoha spisy M. Jana Husa, může pokračovat tlumočením do moderního jazyka, v našem případě do češtiny. A zde jsou další rizika, která český překladatel sdílí se svými kolegy, překladateli z jiných jazyků, a z nichž některá vyvstávají i při překladu moderního, nejen historického, textu. Pro historický text je specifické dvojí – za prvé reálie, které nejsou současnému čtenáři běžně známé a často ani povědomé a je třeba mu přiblížit buď vynalézavým překladem nebo opisem, v některých případech je nutno sáhnout k vysvětlivce. Za druhé je to sklon k archaizaci a monumentalizaci, jemuž překladatel jen obtížně odolává, neboť se mu výchozí text jako archaický a monumentální jeví, ač na své posluchače ve své době takto nepůsobil, a neměl by tak tudíž působit ani na ty, kdo budou číst nebo poslouchat překlad.

2. Čím chce přispět tato kniha

Tato publikace přináší překlad několika Husových prací, jež dodnes do češtiny přeloženy nebyly. Předcházející odstavce této předmluvy upozornily na nedostatek kritických edic spisů českého reformátora, a i při volbě textů pro tento překlad bylo třeba sáhnout k takovým, které kritickou edicí nemají; stalo se tak v jednom případě, kdy je znění dochováno pouze ve zmíněném norimberském tisku Flacia Illyrika. U jednotlivých položek na edice, z nichž překlad vychází, vždy upozorníme.

Výběr Husových spisů a spisků k tomuto překladovému souboru byl veden snahou o žánrovou rozličnost a o to, aby byly představeny texty různého obsahu a adresované odlišnému publiku. Podané texty se dělí do dvou větších celků: první (I.) přináší Husovy názory, jak je autor formuloval v kázání, v traktátu – kvestii, a v polemice, obsahem druhého (II.) jsou překlady Husových proslavů při baka-lářských a magisterských promociích jeho studentů.

Kniha vychází díky podpoře Grantové agentury ČR v rámci projektu GA ČR 13-21620S „Magistri Iohannis Hus Opera omnia. Ediční projekt v rámci přípravy Husova výročí v roce 2015“.

Za laskavé poskytnutí práva k publikaci folií Liber decanorum děkujeme
Ústavu dějin Univerzity Karlovy – Archivu univerzity Karlovy.

Recenzovali: doc. PhDr. Hana Bočková, Dr.
Mgr. Pavel Černuška, Ph.D.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Hus, Jan

Mistr Jan Hus v polemice a za katedrou /
překlady, komentáře a poznámky Jana Nechutová a Jana Fuksová.

Vydání první. – Brno : Masarykova univerzita, 2015. –

(Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity; číslo 431)

Částečně přeloženo z latiny

ISBN 978-80-210-7873-4

27-1-051 * 27-337 * 27-1 * 27-4 * 27-72 * 27-285.4 * 316.776 * 27-475.5
* 808.51-022.342 * 811.124*25 * 811.162.3*25 * (437.3)

– Hus, Jan, asi 1371–1415

– křesťanští teologové – Česko – 14.–15. století

– křesťanští reformátoři – Česko – 14.–15. století

– křesťanská teologie – Česko – 14.–15. století

– křesťanský život

– církev

– křesťanské polemiky – Česko – 14.–15. století

– disputatione – Česko – 14.–15. století

– kázání – Česko – 14.–15. století

– slavnostní projevy – Česko – 14.–15. století

– překlady z latiny – 2011–2020

– překlady do češtiny – 2011–2020

– monografie

– texty

– kritická vydání

27-1/-2 – Křesťanská teologie. Dogmatická teologie [5]

© 2015 Jana Nechutová, Jana Fuksová

© 2015 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8242-7 (online : pdf)

ISBN 978-80-210-7873-4 (brožovaná vazba)

ISSN 1211-3034

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.M210-7873-2015

3. Místo ediční poznámky

Překlady jsou pořízeny pokud možno na základě spolehlivých moderních kritických edic Husových spisů, v jediném případě podle starého tisku, tam, kde nová edice neexistuje, u traktátu – kwestie De tribus dubiis. Na několika málo místech, na něž v poznámkách upozorňujeme, bylo přihlédnuto ke čtení rukopisů. Výchozí originály uvádíme v předmluvách k jednomu každému textu.

Poznámky pod čarou se týkají téměř výlučně autorit, tedy citátů ze starších autorů, jež Hus uvádí jako ilustrace nebo jako podpůrné argumenty svých tvrzení. Tyto poznámky jsou vypracovány podle způsobu uplatňovaného v kritických edicích, nespokojují se s povšechným údajem o zdroji Husova citátu, ale i zde se snažíme o určení místa podle nejnovější kritické edice citovaného autora; místo však určíme pouze knihou (liber) a kapitolou (caput, capitulum), popřípadě paragrafem, jen ve výjimečných případech, kde k tomu byl specifický důvod, uvádíme i stránku edice.

Bibliografický údaj o použitých edicích citovaných autorit v poznámkách neuvádíme, podle jména autora a díla je uživatel může vyhledat na konci knihy v seznamu Husových zdrojů. Náš pokus určit pokud možno všechny Husovy „auctoritates“ a odkázat na jejich nejnovější edice, což u překladové publikace není samozřejmé a běžné, zamýšlíme jako skromný příspěvek ke studiu Husovy literární činnosti, případně jako výpomoc budoucím editorům jeho latinských spisů.

Zvláštním případem jsou citáty z Aristotela: Hus přirozeně neměl k dispozici jeho řecké originály (ostatně, jak bylo v jeho době samozřejmé, řecky neznal), nýbrž uváděl slavného filozofa podle jeho středověkých latinských překladů, jejichž soubor nazýváme „Aristoteles Latinus“. Tohoto „Latinského Aristotela“ jsme vyhledávaly pomocí stejnojmenné elektronické databáze (Aristoteles Latinus Database), vydané nakladatelstvím Brepols v Turnhoutu: přebíráme ve zkráceném znění její údaj včetně povinného odkazu na místa aristotelského korpusu, „Bekkerovo číslo“ (odkazy ke stránce a odstavci klasické kritické edice Corpus Aristotelicum, jež vydávala Královská Pruská akademie v Berlíně, Academia Regia Borussica, v letech 1831 – 1870, a jejímž hlavním editorem byl klasický filolog Immanuel Bekker). Hus mohl mít některé Aristotelovy texty v latině k dispozici, pravděpodobněji však čerpal jednak z vlastní paměti studenta artistické a později i teologické fakulty, jednak z některého souboru významných vět Aristotelových spisů; takovým souborem jsou Auctoritates Aristotelis, vydané v Paříži 1974 Jacquelinou Hamesse. Editorka uvádí velký počet rukopisů tohoto florilegia, 10 z nich z pražských rukopisných knihoven, je tedy víc než pravděpodobné, že tento soubor Hus po ruce měl. Z toho důvodu odkazujeme v podčarovém aparátu vedle údaje z Aristoteles Latinus Database také k této edici.

4. K překladu

Překládání historických textů, jejichž autoři mysleli a psali odlišně od moderní literární produkce, má své obtíže a úskalí. Je třeba dbát na jedné straně na uchování základní polohy původního díla a autora ani dobu neznásilňovat ukvapenou modernizací, na druhé straně však musíme překlad učinit novému publiku nejen snesitelným a přijatelným, ale i srozumitelným, a v případě textů jistého typu (u nás jsou to Husovy promoční projevy) snad i zábavným. Překladatel je povinen dostát základnímu požadavku teorie překladu – soudržnosti originálu s překladem, usilovat o to, aby nové publikum vnímalo text přibližně a pokud možno tak, jak originál působil na své publikum kdysi, jde nám tedy o aplikaci funkční či dynamické ekvivalence. Prakticky pak samozřejmě dochází k tomu, že aniž bychom posouvaly smysl Husových formulací, dovoluujeme si je místy nejen lexikálně, ale i stylisticky pozměňovat. Jeden detail k lexiku: nepřekládáme konkordančně, to znamená varujeme se opakování týchž výrazů, což v autorově mluveném projevu nebylo na závadu; v mnoha našich textech o orální tradici bezpochyby šlo. My máme před sebou písemně fixovaný a ke čtení určený překlad, a víme, že čtenáři není příjemné, setkává-li se příliš často s týmiž výrazy, navíc pokud jsou si v textu navzájem blízko. Proto saháme k synonymům, někdy k opisům. (Konkordanční překlad může být na místě spíše u exaktně strukturovaných děl, kde jsou jednotlivé odborné výrazy nositeli jednoznačného významu; mezi středolatinými texty by to byly např. scholastické traktáty a sumy systematické teologie, gramatické nebo přírodopisné a medicínské výklady.)

Posléze k našim překladům pasáží, jež Hus cituje nebo jakkoli přejímá ze svých zdrojů: kde není pod čarou vedle identifikace citátu uveden překladatel, překládala Jana Nechutová; stalo se tak ve většině případů, jen zřídka citujeme podle některého z moderních českých překladů (což se nadto týká pouze autorů latinské antické literatury). I tak, tedy v případě, že jsme těchto překladových publikací nepoužily, pro případ hlubšího čtenářského zájmu podáváme za seznamem Husových zdrojů seznam českých překladů děl, z nichž Hus tyto své autority čerpal.

Biblické citáty jsou uváděny ve znění Českého ekumenického překladu, v případě potřeby s přihlédnutím k Bibli kralické. Tam, kde to kontext vyžadoval, jsme uplatnily vlastní překlad biblického verše.

KÁZÁNÍ A POLEMIKY

ITE ET VOS IN VINEAM MEAM

Kázání *Ite et vos in vineam meam* bylo prosloveno **9. ledna roku 1410**, který byl rokem bojů o Wyclifa a o jeho knihy. Kazatel se zde podobně jako jinde a místy stejně jako ve svém nejvýznamnějším traktátu (*De ecclesia* – „O církvi“) zabývá definicí církve, jejími úkoly a situací i obtížemi současné církve a vydatně cituje z Wyclifa.

V **Soupise pramenů** (B.-Sp.) č. 25.

Překlad podle edice A. Schmidtové, *Positiones* s. 131–139, komentář s. 237 (pův. edice J. Sedlák, M. Jan Hus, Praha 1915 – přetisk Olomouc 1996, přílohy: 116*–126*).

Rukopisy viz Schmidtová, s. 237.

Kurzívou jsou vyznačeny pasáže převzaté z Wyclifa, určeny jsou v poznámkách. – Citáty z Bible nebo z křesťanských autorů, pokud jsou součástí Wyclifova textu, většinou určíme, biblické citáty zde výjimečně přímo v závorce v textu.

Jděte i vy na mou vinici

Ite et vos in vineam meam

Jděte i vy na mou vinici – Matoušovo evangelium ve 20. kapitole²

Vážení mistři a páni! Z evangelia je známo, jak Pravda učí své žáky práci na budování církve: náš Hospodář vyšel hned ráno najmout k práci dělníky na svou vinici – to když na počátku světa stvořil lidský rod, a dohodl se s nimi, že jim za práci poskytne blaženost, a oni že zde budou pracovat na jeho díle, nikoli na svém vlastním. Tím Hospodářem, Otcem rodiny,³ je Trojice, protože formuje, řídí a spravuje celou rodinu, a titul Otce rodiny je zde namístě, zvláště proto, že tento otec vede

2 Mt 20, 4.

3 *Pater familias*, latinský výraz s významem „otec“ jako hlava rodiny, ale také „hospodář“; v českých překladech Nového zákona čteme v kontextu tohoto podobenství výraz „hospodář“.

nevěstu Kristovu.⁴ Z textu evangelia⁵ také víme, že když hospodář řekl „**Jděte i vy na mou vinici**“, bylo naše thema řečeno těm, kdo nečinně stáli na tržišti.

Ačkoli má vinice tohoto hospodáře vzhledem k různým výkladům různé významy, podle názoru vynikajících učitelů se zdá, že na tomto místě značí svatou církev. Ale protože se u různých autorů svatá obecná⁶ církev chápe různě, promluvíme o třech známějších významech, což pro náš záměr stačí.

Výraz „svatá obecná církev“ se tedy bere jednak široce pro všechny, kdo slovem nebo činem vyznávají tutéž víru, a tak se chápe *bez rozlišení⁷ o předurčených i o předzvěděných⁸*, zvláště *pokud jsou ve stavu milosti podle aktuální spravedlnosti. A tahle církev se nazývá směsí zrna a plev, obilí i plevele⁹*, a také *nebeským královstvím, jak je tomu v podobenství o pěti pošetilých a pěti moudrých pannách¹⁰*. Rovněž do moře vržená síť, v níž jsou dobré i špatné ryby.¹¹ *A tuto církev nazval Tyconius dvojdílným tělem Páně, jak to vidíme ve spise „Křesťanské učení“¹² ve 3. knize, v kapitole 32, není to ale správně, protože předzvědění Kristovým tělem ani jeho částí nejsou.*

Jinak se definuje svatá obecná církev úzce jako shromáždění předurčených, pouze zrno, očištěné od plev, jak plyne z distinkce 32, čtvrté kvěstie, z kapitoly Recur rat, kde se píše toto (jsou to slova Augustinova):¹³ „Může se zdát, že jejich místo je uvnitř, nebo mohou být zjevně mimo: co je tělo, to je tělo, a co je pleva, to je pleva; od jednoty oné církve, která je bez poskvrny a vrásky, je to odříznuto.“ Tím chce tento světec říci, a z jeho slov je to zjevné, že není možné, aby předzvěděný byl údem svaté matky církve nebo aby předurčený přišel o tuto mateřskou náruč, i když tomu co do jejich aktuální spravedlnosti může být jinak.

Za třetí se definuje církev jako papež a sbor kardinálů, kteří mají být v církvi zvláštními údy a zřízenci Pána Ježíše, ať už církev pojmáme prvním nebo druhým způsobem.

Abychom rozuměli pojmu svaté matky obecné církve v onom prvním širokém významu, která vzhledem k tomu, že je zde jediná víra, analogicky zahrnuje, ovšem velice rozdílně, předzvěděné i předurčené, musíme poznamenat: na jedné straně

4 Církev.

5 Mt 20, 3.

6 *Catholica* – význam tohoto původně řeckého slova je „všeobecná“, „obecná“, vl. po celém světě rozšířená.

7 Bez rozlišení – nejsou: Wyclif, De ecclesia 17 (srv. Hus, De ecclesia 7).

8 „Předurčení“ (*praedestinatio*) – ke spáse, „předzvědění“ (*praescitio*) – k zavržení.

9 Srv. Mt 13, 25–40.

10 Srv. Mt 25, 1–13.

11 Srv. L 5, 1–10.

12 *De doctrina christiana*, do češtiny přeloženo s titulem „Křesťanská vzdělanost“.

13 C. 32 q. 4 c. 2, Friedberg I, 1227 (Augustinus, De baptismo 1, 17).

je Kristus¹⁴ naprosto dostačujícím způsobem usmířením, tedy lékařem nebo smírným lékem pro celé lidské pokolení, jež má (po pádu andělů ve větší míře než ďábel) svobodu rozhodnout se pro spásu; celé lidské pokolení je totiž onen „jeden člověk, který šel z Jeruzaléma do Jericha a padl do rukou lupičů“ (L 10, 30nn.), byl polomrtvý ponechán sám sobě a díky Samaritánovu slitování se mu dostalo ošetření a pomocníků, kteří se o něj postarali za mzdu a podle pokynu Starého i Nového Zákona (srv. L 10, 27), a onen člověk se tak bude moci úplně uzdravit. Na druhé straně je však nutné, aby druhý Adam¹⁵ vedle tohoto přirozeného člověka duchovně zrodil pokolení smíšené s oním prvním, a to celé je pak svatá matka církve.

V tomto velkém těle jsou někteří lidé, předurčení, jeho skutečnými údy, a ti jsou hlavním údu, hlavě, přizpůsobeni čtyřmi způsoby.¹⁶ Další, kteří sice jsou uvnitř svaté matky církve, nejsou však jejími součástmi, jsou dvojího stupně. Jedni setrvávají ve své nevěrnosti, nikdy nepřijali milost a lásku, jsou jako vzduch nebo jako větry v člověku, v němž nikdy nepůsobí jeho přirozené teplo, a ti svatou matku církve jakoby ochlazovali, ať jsou rozptýleni na různých místech nebo jsou pouze v lidském pokolení. Ti druzí jsou jako odpadky z pokrmu nevěsty – církve (ta předurčené duchovně stravuje a nakonec je učiní součástí svého těla, to je ten pokrm, o němž mluví Ženich církve u Jana ve 4. kapitole: „Já mám pokrm k nasycení, který vy neznáte“, J 4, 32). A tyto zbytky jsou dvojího druhu: jedni jsou z milosti přijati žaludkem svaté matky církve vzhledem ke své aktuální spravedlnosti, ale kvůli svému pokrytectví nebo bludařství (a protože si oškliví činnou lásku) nejsou stráveni, ale mají být již v tomto životě zjevně vyvrženi. O těch mluví Duch svatý ve Zjevení ve 3. kapitole: „Nejsi horký ani studený, a tak tě vyvrhnu ze svých úst“ (Zj 3, 10). Takoví jsou klerici i laici, kteří předstírají, že ať dělají cokoli, snaží se pracovat k budování svaté matky církve, ale protože mají studené sklony ke světským statkům a podle těchto sklonů jednají, jsou to pokrytci hnušící se Bohu pro svou faleš ukrytou v dvojakosti, faleš, která je v protikladu k pravdě.

To je tedy ona celá veliká církev symbolizovaná sítí vrženou do moře, která pojme dobré i špatné ryby. I když svatý Řehoř ve svých kázáních říká,¹⁷ že svatá církev je sama o sobě a absolutně svatá kvůli předurčeným skutečně svatým lidem, kteří jsou zvláštní součástí této, totiž velké, církve, a to kvůli jediné víře a také kvůli milosti podle aktuální spravedlnosti, přece celá tato církev, toto veliké tělo, není

14 Kristus ... k pravdě: Wyclif, De ecclesia 3.

15 Ježíš Kristus.

16 Místu je možno porozumět jen v souvislosti Wyclifova uvedeného místa, jemuž předchází výklad výrazů „spasitel“ (*salvator*) a „spasit“ („zachránit“, *salvare*): uvádějí se zde čtyři způsoby, jimiž spasení jako lék působí, a pouze poslední, čtvrtý, znamená definitivní zachránění od hříchu, které již vylučuje jeho recidivu, a týká se tedy předurčených. Wyclif zde má *quarta digestio* – čtvrtý způsob rozdělení, kdežto u Husa čteme *quadruplici* („čtverý“) *digestione principali membro assimilati: digestio* znamená v první řadě trávicí proces, rozdělení potravy do různých částí těla, a je možné, že měl Hus na mysli tento obraz, vezmeme-li v úvahu, že daný odstavec končí právě metaforou trávení potravy a vyvrhování jejích zbytků.

17 Homiliae in evangelia I, 11, 4.

celé samo o sobě onou svatou obecnou církví, nevěstou Kristovou, jeho mystickým tělem, o němž mluví Apoštol v listu Efezským v 5. kapitole:¹⁸ „Kristus se sám za církev obětoval, aby si připravil církev slavnou, bez poskvrny a vrásky.“ A svatý Tomáš o ní říká v oddíle o Kristu, v osmé kapitole, ve třetím článku,¹⁹ že to je konečný cíl, k němuž svatou matku církev přivádí Kristovo utrpení, že je to stav vlasti, nikoli jen situace cesty, v níž „říkáme-li, že jsme bez hříchů, klameme sami sebe a pravda v nás není,“ jak se praví v Prvním listu Janově v 1. kapitole.²⁰ Svatý Augustin uvažuje o tom, jakým způsobem je tato celá církev tělem Páně, když s ním nezůstane navěky²¹ – jako by řekl, že toto v žádném případě není jeho tělo, protože s ním nezůstane atd.

Ve druhém pojetí byla církev striktně vymezena jako *shromáždění*²² *předurčených*. Tato církev je skutečně mystické tělo Kristovo, které s ním věčně zůstává, *nevěsta Kristova, o níž jedná Píseň písní a o níž říká Písmo u Izajáše v 61. kapitole (Iz 61, 10) „ozdobil mne korunou jako nevěstu“*. *Ona je naší matkou, Jeruzalémem, chrámem Páně, královstvím nebeským a městem velkého krále. Augustin říká ve 46. kapitole Enchiridionu:*²³ „*Jako celku jí musíme rozumět nejen na základě té části, která putuje na této zemi a od východu až na západ slunce chválí jméno Hospodinovo, ale i na základě oné části, která je v nebesích po božím boku neustále od doby, kdy vznikla, a nezakusila zlo pádu. V nebesích existuje v blaženosti svatých andělů a podle potřeby pomáhá své putující části, protože obě budou jediným věčným společenstvím a už nyní tvoří svazkem lásky jednotu.*“ *Toto je svatá obecná církev, kterou křesťané vyznávají bezprostředně po vyznání víry v Ducha svatého.*²⁴

Tato svatá obecná církev nemá jinou hlavu kromě Krista; hlava této církve musí být přece výše než všichni svatí andělé (i oni jsou údy této církve), a toto místo může mezi všemi předurčenými náležet pouze Kristu.

Tato univerzální svatá matka církev má²⁵ *tyto tři složky: vítěznou část v nebi, spící část v očistci a bojující část na zemi. Doktoři říkají, že symbolem této skutečnosti je akt,*²⁶ *při němž se hostie či svátost eucharistie láme na tři části: první část ponořená do kalicha znamená církev vítěznou, která vstřebala zření božské podstaty a opojila se jí, jak říká hlava církve k potěšení občanů své říše a svých spolustolovníků v 5. kapitole Písně: „Opájejte*

18 Ef 5, 27.

19 Thomas de Aquino, Summa theologiae, III, q. VIII, art. 3 – De gratia Christi secundum quod est caput ecclesiae.

20 1 J 1, 8.

21 Srv. De doctrina christiana, 3, 32.

22 Shromáždění ... v Ducha svatého: Wyclif, De ecclesia 1 (srv. Hus, De ecclesia 1).

23 Augustinus, Enchiridion 56.

24 Apoštolské vyznání víry.

25 Má ... rozvažuje: Wyclif, De ecclesia 1 (srv. Hus, De ecclesia 2).

26 Následující popis se týká oné části tzv. mešního kánonu, v níž kněz láme posvěcenou hostii a vkládá ji do kalicha.